

TENDINȚE DE ADAPTARE A ADMINISTRAȚIEI SĂTEȘTI DIN RSSM LA MODUL DE VIAȚĂ SOVIETIC, ÎN PERIOADA ÎNFOMETĂRII ARTIFICIALE (1944-1947)

Mariana S. ȚĂRANU,
dr. în istorie, cercetător științific superior,
Institutul Patrimoniului Cultural,
e-mail: marianataranu@yahoo.com

Summary

In order to ensure the success of some transformations in the region, the Soviet authorities needed loyal cadres. Based on the criterion of loyalty, in the first years after the German-Soviet War, locals were appointed to leadership positions only at the village level.

In this study we will refer to the behavior of the village administration and the attitude of the population towards it. In particular, we will focus on the ways of engaging in the Soviet way of life of the rural community, the comsomolitics and the members of the women's organization.

The research was based on the testimonies of the survivors, the original documents from the National Archives of the Republic of Moldova, the archive of the social-political organizations of the Republic of Moldova and the literature. An informational support anchored in the realities of time offered us the press of the time, especially the newspapers „Socialist Moldova” and „The Soviet Peasant”.

Keywords: *village leadership, teachers, comsomolists, Soviet realities*

Pentru a se asigura de reușita unor transformări în regiune, autoritățile sovietice aveau nevoie de cadre loiale. În primii ani de ocupație, aceștia nu se puteau baza pe cadrele locale și au adus persoane devotate ideilor sovietice din afara RSSM. Paralel a demarat un proces de atragere a cadrelor locale. Punând la bază criteriul loialității, în primii ani după războiul germano-sovietic, localnicii au fost numiți în funcții de conducere doar la nivel sătesc.

În cadrul acestui studiu ne vom referi la comportamentul administrației sătești și atitudinea populației față de aceasta. În mod special, ne vom axa pe modalitățile de integrare la modul sovietic de viață a activului sătesc, comsomoliștilor și a membrilor organizației de femei.

La realizarea cercetării ne-am bazat pe mărturiile supraviețuitorilor, documentele inedite din fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova, Arhiva organizațiilor social-politice a Republicii Moldova și pe literatura de specialitate. Un suport informațional ancorat în realitățile timpului ne-a oferit presa timpului, îndeosebi ziarele „Moldova socialistă” și „Țăranul sovietic”.

Perioada cronologică include anii imediați după terminarea războiului sovieto-german, anii 1944-1947. Limita cronologică inferioară se referă la perioada imediată operației Iași - Chișinău, care marchează și începutul celei de-a doua ocupație sovietică, iar anul 1947 - anul în care foamea a ajuns în perioada de apogeu.

Imediat după terminarea operației Iași - Chișinău, în toată republica se reinstaurează administrația sovietică. O preocupare constantă a acesteia a constituit-o asigurarea ținutului cu cadre sovietice, loiale sistemului. În ceea ce privește cadrele locale, apoi, conducerea sovietică nu avea încredere în acestea. Conform cuvântării președintelui Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, Fiodor Brovko, la plenara a III-a a CC a PC(b)M din 25-27 iunie 1944, se constată că conducerea avea o mare rezervă față de cadrele locale. Conform acestuia: „Orice colhoznic care a trăit 26 de ani în URSS poate fi pus la orice post responsabil. Cu cadrele locale va trebui să lucrăm mult și vom avea mult de furcă cu ele”¹. Abia mai târziu, pe la sfârșitul anilor '50, sec. XX, băștinașilor li se încredințează funcții administrative.

Cadrele, plasate în centrele raionale și orașe, aduse din afara RSSM, de regulă, erau din RSS Ucraineană și RSFSR. Principalul criteriu care era pus la baza promovării pe scara profesională era loialitatea față de regimul sovietic. În ceea ce privește politica de cadre locale, apoi trebuie de remarcat că autoritățile se limitau la sovietele sătești, dar și în acest caz numaidecât era și un trimis din afara RSSM care monitoriza activitatea acestuia. Trimisul era numit în funcția de secretar al organizației de partid locale și verifica mersul lucrurilor pe teren. În fiecare localitate erau organizate adunări sătești cu prezență obligatorie. La aceste adunări reprezentanții conducerii raionale prezentau celor adunați viitorul președinte al Sovietului Sătesc. Conform algoritmului, președintele Sovietului Sătesc avea câteva clase absolvite în perioada administrației țariste. Același nivel de instruire îl aveau și consilierii sătești. Prea puțini reprezentanți ai administrației locale absolviseră școala românească.

În cazul conducerii raionale sau orășenești, băștinașilor nu li se încredințau funcții de conducere, puținele excepții înregistrate denotă că funcțiile ce li se acordau erau nesemnificative.

¹ AOSPRM, F. 51, Inv. 2, dos. 1, f. 108.

Apartenența la Partidul Comunist era un criteriu determinant în ceea ce privește avansarea pe scară ierarhică. Având alte viziuni referitoare la viață și alte valori, dar și fiind preocupați cu achitarea impozitelor și refacerea ținutului, numărul băștinașilor care au aderat la respectiva formațiune era *infim*. Referindu-ne la raionul Sculeni, în calitate de studiu de caz, constatăm că în 1944, în rândurile PC(b) din URSS nu a fost primită nicio persoană. În anul 1945 în rândurile PC(b) din URSS a fost primită o persoană, iar șase – în rândurile candidaților în PC(b) din URSS, iar în anul 1946 – patru persoane au fost primite în rândurile PC(b) din URSS și 15 – în candidați în PC(b) din URSS. Din totalul acestora, 15 erau de naționalitate ruși, 6 – români moldoveni, iar 5 – de alte etnii².

O direcție prioritară referitoare la activitatea cadrelor locale o constituia familiarizarea acestora cu concepțiile marxist-leniniste, iar ulterior participarea la diferite ședințe, conferințe, cu scopul de a se ridica nivelul de pregătire ideologică a acestora. Deja în anul 1945, pe lângă Comitetul executiv județean Chișinău, s-au organizat cursuri de o lună pentru președinții sovietelor sătești. La cursuri se predau, inclusiv: „Constituția stalinistă a URSS” și „Constituția RSSM”³. Mai mult, la 20 iunie, același an, s-au finisat examenele la cursurile de pe lângă Școala republicană de partid din Chișinău a CC a PC(b)M. Din cei 145 de absolvenți, 50 au fost pregătiți pentru lucrul de conducere în comsomol: secretari ai comitetelor raionale și orașenești comsomoliste, șefi de secții în comitetele județene și raionale comsomoliste. Ceilalți 95 de absolvenți au fost pregătiți pentru lucrul de conducere în așezămintele sovietice⁴. Activități similare aveau loc în teritoriu. În corespundere cu Hotărârea CC al PC(b)M din 13 martie 1946 și cea a Comitetului Județean Chișinău al PC(b)M din 14 martie 1947, în perioada 24-29 martie, a avut loc un seminar de patru zile pentru secretarii Sovietelor Sătești, secretarii Organizației de Partid a SMT, sovhozurilor și a organizațiilor comsomoliste din raioane⁵.

Promovați în baza criteriului loialității și ca răsplată pentru anumite acțiuni subversive sau pentru că au întâmpinat Armata Roșie ori că și-au denunțat consătenii care au avut merite în perioada administrației românești etc., noii președinți ai Sovietelor Sătești erau, de cele mai dese ori, oameni întâmplători. De regulă, având o pregătire mediocră, pomenindu-se în funcție, aceștia nu erau în stare să facă față noilor sarcini. Mai mult, integritatea morală a acestora lăsa mult de dorit. În pofida faptului că responsabilitățile unui președinte al Sovietului Sătesc, în perioada vizată, se limita la mobilizarea eforturilor pentru a rechiziționa, forțat, dări, în natură și financiare, de la populație, majoritatea aveau un comportament neadecvat. Deoarece nu erau în stare să răspundă cerințelor

² AOSPRM, F. 62, Inv. 1, dos. 71, f. 9.

³ Moldova socialistă, 1945, 27 iunie.

⁴ Moldova socialistă, 1945, 27 iunie.

⁵ AOSPRM, F. 280, Inv. 1, dos. 63, f. 62.

puse în fața lor, deseori erau înlocuiți cu cadre verificate în timp. Spre exemplu, pe parcursul anului 1946, în raionul Lipcani au fost concediați 12 președinți ai Sovietelor Sătești: în Sovietul Sătesc Larga – Zahariuc – pentru beții și neîndeplinirea obligațiilor de serviciu; în sovietul sătesc Medveja – Marunici – pentru că organiza beții; Sovietul Sătesc Cotelinaia – Lesnic – în trecut a fost membru al partidului cuzist; Sovietul Sătesc Grimești – Mandric – pentru luare de mită și atitudine neadecvată față de localnici; Piguleac – pentru atitudine iresponsabilă; Pilipețchii – pentru beții și debandată la serviciu; în Sovietul Sătesc Șereuți – Gherman – a fost trimis să-și continue studiile; în Sovietul Sătesc Bălăsinești – Onufriev – pentru beții și iresponsabilitate; în Sovietul Sătesc Drepcăuți – Stahii – a furat cereale din proprietatea statului; în Sovietul Sătesc Bermeș – Titenco – a fost învinuit că are legături cu chiaburii satului⁶. În același timp, erau concediați și puținii președinți ai Sovietului Sătesc care erau atașați de săteni și îi îndemnau să-și facă anumite rezerve alimentare. În anul 1946, președintele sovietului sătesc Criva, Grigorciuc, a fost învinuit precum că îi sfătuiește pe chiaburi să-și îngroape cerealele în pământ și a fost destituit din funcție⁷.

Începând cu primăvara și iarna anului 1947, președintele Sovietului Sătesc era responsabil și de înmormântarea consătenilor morți de foame. De cele mai multe ori, aceștia trimiteau activiștii sătești pe la casele oamenilor, unde erau repartizați, ca să rechiziționeze produsele alimentare și, seara, solicitați informații despre numărul persoanele decedate. Maria Nezalizova (n. 1922), din localitatea Chirsova, povestea cum, în iarna anului 1947, cei de la Sovietul Sătesc au adunat toți sătenii care aveau școală românească, adică știau carte. Fiecărui le-au repartizat câte o stradă, și, câte doi, mergeau din casă în casă și fixau persoanele bolnave sau care erau decedate. Notițele le duceau la Sovietul Sătesc, după care, a doua zi, la adresele indicate de aceștia, se ducea o sanie, care încărca morții, iar pe cei bolnavi, îi interna în spital⁸.

Și Mihai Sanghin, care, în perioada 1945-1948, a exercitat funcția de împuternicit agricol de sector, agitator, în localitatea Slobozia Mare, raionul Vulcănești⁹, relatează despre rezultatele unui raid prin sectorul său, pentru a face cunoștință cu situația reală la zi și, ulterior, să o transmită la Sovietul Sătesc: „Prin martie 1947 situația era deosebit de grea. Mureau oamenii de foame, cu zecile de suflete. Toți împuterniciții agricoli am fost chemați, la Sovietul Sătesc, de către Trubișin. Ni s-a ordonat să trecem prin sectoare și să stabilim numărul de muribunzi, care, după aceea, trebuiau să fie înscrși la cantina Sovietului Sătesc. Indicațiile erau stricte: din fiecare sector, nu mai mult de 12-15 persoane. Eu și cu

⁶ AOSPRM, F. 146, Inv. 1, dos. 40, f. 39-40.

⁷ AOSPRM, F. 146, Inv. 1, dos. 27, f. 59.

⁸ Constantin, Kurdoglo, *Golod v Gagauzii (1946-1947 gg.)*, Comrat-Chișinău, 2010, pag. 253.

⁹ Mărturiile le-a colectat Ion Gnatiuc.

activista Mașa Iancu am fost repartizați pe sectorul nr. 12, care cuprindea strada „28 iunie” de azi, pe ambele părți, de la Gore Ilău până la Călin Grecu, pe strada V.Pocoi. Îmi este greu să povestesc ce am văzut. La David Pană, pe un par, lângă sobă, ședea patru copii, numai piele și oase. Când am deschis ușa la Sanda Carapostol ne-a lovit în nas o duhoare, de cădea jos. Tăiaseră un câine și îl fierbeau. Cei trei copii istoviți, care mișcau numai din ochi, își așteptau răbdător porția. La Gheorghe Stoicescu, hămurarul, copii găsiseră în pod potloage de hamuri, pe care le pârjoleau pe plită, iar după aceea rodeau din ele. Și așa, aproape, în toate familiile. Am înscris pentru cantină vreo 50 de oameni. Drept, că îmi era teamă de reprezentantul raionului, dar nu aveam ce face. La Selisovet am fost luat la rost. Îi zic: „Tovariși upolnomicennî, tot sectorul nr. 12 moare de foame”. Și mi-a primit lista”¹⁰.

Mulți președinți ai Sovietelor Sătești, având o pregătire mediocră, la un moment dat se pomenesc că au puteri nelimitate în localitatea sa de baștină. Frustrările ce le aveau, dar și tendința de răzbunare, pe unii săteni, i-au motivat la unele acțiuni necugetate, într-un mediu social firesc. Mai mult, comportamentul acestora era încurajat de conducerea sovietică și, aceștia, nici măcar, nu erau avertizați sau sancționați. Comportamentul neadecvat al președintelui Sovietului Sătesc din acea perioadă a marcat-o și pe Margareta Spânu-Cemârtan (n. 1942), din satul Mihăilenii Vechi, raionul Râșcani, care, cu referire la acele timpuri, își amintește: „În 1940, când ne-au ocupat rușii, era un țăran fără carte, îi zicea Grișa Postolachi, dar lumea îi zicea pe poreclă, Grișa Țăganul. La mai mulți le-au propus să fie președinți de Sovietul Sătesc, dar lumea, văzând ce înseamnă ocupantul rus, nimeni nu a vrut să accepte, decât Grișa Țăganul, care i-a întâlnit cu pâine și sare, și a devenit președinte. Cunoștea câteva litere, ca să se poată iscăli, și atât. S-au început fărădelegile, umbla cu soldați alături și făcea ravagii. Jefuiau oamenii, veneau cu căruțele, fără să întrebe, luau și din beci, și din pod, și de peste tot locul, tot ce vroia el și pleca râzând”¹¹.

Începând cu iarna lui 1947, la Sovietul Sătesc se întocmeau listele celor care urmau să primească împrumut alimentară. Acesta urma să fie achitat din roada anului 1947-1948, în părți egale. Listele celor ce urmau să beneficieze de împrumut alimentară se discutau și se aprobau la ședințele Sovietului Sătesc, în prezența împuterniciților agricoli, activului sătesc și a săracilor satului. La întocmirea listelor, președintele Sovietului Sătesc avea cuvânt hotărâtor. După discuție, listele se prezentau, pentru aprobare, la Comitetul Executiv al raionului. Fiecărui membru al familiei i se elibera câte 200 de grame de pâine coaptă în zi sau 4 kg de grâu pe lună. Sursele orale denotă că activiștii sătești profitau de situația creată și constrâneau sătenii să le dea mită,

¹⁰ Viața satului, 1990, 15 august.

¹¹ Memoriile în variantă audio sunt în arhiva autorului.

pentru ca să-i înscrie în aceste liste. În primăvara anului 1947 locuitoarea satului Ghidighici, raionul Chișinău, Maria Semionovna Graur, l-a rugat pe președintele Sovietului Sătesc, Gonța, să-l înscrie pe soțul ei pe liste, ca să primească zilnic porție la punctul de alimentare deschis în sat. Președintele Gonța a cerut, pentru aceasta, să i se dea 50 de ruble¹².

Fiind sub influența ideilor impregnate în timpul cursurilor la care au fost trimiși, încercând să preia exemplul cadrelor venite din afara RSSM, mai mulți președinți ai Sovietelor Sătești, împreună cu președinții colhozurilor din Basarabia, în localitățile în care fusese create, încercau să organizeze întreceri stahanoviste. Evident, că s-a ignorat istovirea fizică a oamenilor, din cauza înfometării permanente, și, oricât de mult nu s-a insistat, acest lucru nu se reușește în cazul localităților rurale. La unele întreprinderi industriale din orașe, întrecerile stahanoviste reușesc a fi organizate și, e firesc să fie așa, la orașe, oamenii primeau alimente în baza cartelelor alimentare.

Și cadrele didactice erau atrase în activitățile ideologice. În acest sens se organizau diverse acțiuni culturale, adunări periodice, la care erau obligați să participe învățătorii din localitățile rurale. Spre exemplu, în corespundere cu Hotărârea Biroului CC al PC(b)M din 18 iulie 1946 și Biroului Comitetului Județean Bălți, s-a decis ca, în scopul atragerii intelectualității, de organizat adunarea raională a acestora, pe data de 14 august 1946¹³. Maria Rusanovschi, orașul Glodeni, profesoară de biologie și chimie, își amintește că, în primii ani de după război, erau chemați în fiecare duminică la adunări și trebuiau să meargă pe jos 24 de km, de la Sturzeni la Bălți și tot atâția înapoi. Bărbații de la școală mergeau înainte, iar femeile, în urma lor. Dar, niciun bărbat nu se putea ține de director, că avea pașii lungi. Ei făceau agitație pentru colectivizare¹⁴.

O parte din administrația școlilor, îndeosebi a celor din centrele raionale, s-au încadrat în mediul funcționarilor sovietici, îndeplineau orice indicație care parvenea și, cel mai important, este că, prin acțiunile sale de mobilizare a activiștilor sătești, reușeau să îndeplinească planurile de colectare, și, respectiv, duceau un mod de viață îndestulat. În perioada de apogeu a foametei, în ianuarie 1947, șeful secției studii a școlii din satul Viișoara, raionul Balatina, E. Gurău solicita conducerii raionale să-i faciliteze achiziționarea a 8-10 kg de zahăr, necesar pentru a hrăni cele patru roiuri de albine de soiul „Dadan-Bllate”. Cererea și-a motivat-o prin faptul că, din cauza secetei mari, acestea nu au reușit să adune cantitatea necesară de miere¹⁵.

O pondere semnificativă în activitatea de ideologizare, conducerea moscovită o acorda comsomoliștilor și activiștilor de partid. De regulă, aceste

¹² AOSPRM, F. 265, Inv. 1, dos. 104, f. 11.

¹³ AOSPRM, F. 265, Inv. 1, dos. 57, f. 26.

¹⁴ Viața satului, 1990, 14 noiembrie.

¹⁵ AOSPRM, F. 66, Inv. 1, dos. 69, f. 25.

categorii erau trimise la cursuri pregătitoare de trei luni, după care aveau sarcina de a petrece diverse adunări și convorbiri cu localnicii, în scopul sovietizării acestora și motivării să dea la stat cantitatea necesară de impozite agricole. La începutul anului 1945, în legătură cu aniversarea a 28-a a Armatei Roșii, în cadrul cercurilor de agitație, ale Caselor de cultură, la punctele de lichidare a analfabetismului, au fost organizate adunări, în cadrul cărora s-a promovat cultul personalității lui Stalin¹⁶. În corespundere cu Hotărârea CC al PC(b)M, din 12 februarie 1946, la nivel republican, în perioada 25 februarie – 7 martie 1946, s-a organizat un seminar al secretarilor organizațiilor primare de comsomol¹⁷.

Acțiuni similare au avut loc și mai târziu. În trimestrul întâi al anului 1947, în raionul Lipcani, activul de partid și activiștii comsomoliști au organizat 113 adunări cu localnicii. La aceste adunări au fost prezentate 428 de lecții, pe diferite teme¹⁸. La întruniri, celor prezenți li se predau ore despre teoria și istoria PC(b) din URSS, despre economia centralizată, despre lucrul ideologic, despre propaganda și agitația de partid, dar și despre politica externă a URSS. La seminare se insista pe studierea operelor lui Vladimir Lenin: „Imperialismul – stadiul cel mai înalt al capitalismului”, și a lui Iosif Stalin „Despre materialismul dialectic și istoric”, și „Despre temeliile leninismului”.

Impregnarea cu regularitate a concepțiilor sovietice, conform cărora cadrele din RSSM trebuie să contribuie la ridicarea economiei URSS, dar și pentru a restabili orașele din URSS după distrugerile din timpul războiului, tinerii comsomoliști se încadrau cu elan în colectarea impozitelor, în activitatea ideologică, îndeosebi în perioada colectivizării, dar și în timpul campaniei electorale, nemaivorbind de colectarea resurselor financiare de la populație, sub formă de împrumut alimentară. Reveniți în localitățile de baștină sau în localitățile unde au fost repartizați la muncă, din dorință de a face carieră, pentru a se face comozi noilor autorități, pentru beneficii economice, dar și din cauza diferitor frustrări, de cele mai multe ori, tinerii comsomoliști aveau un comportament neadecvat.

Centralismul excesiv, dar și tendința de a ține sub control activitatea băștinașilor, a determinat creșterea numerică a activului sătesc. În cadrul fiecărei localități rurale, pe lângă membrii Sovietului Sătesc, mai erau numiți membrii comisiilor permanente și împuterniciții agricoli. Spre exemplu, în raionul Târnova în anul 1944 activitatea Sovietului Sătesc era asigurată de 178 de persoane, un an mai târziu – 369, iar în anul 1946 – în perioada de apogeu a foametei, numărul acestora a ajuns la 696 persoane, adică constituia 390% față de anul 1944¹⁹.

¹⁶ AOSPRM, F. 265, Inv. 1, dos. 56, f. 10 verso-11.

¹⁷ AOSPRM, F. 265, Inv. 1, dos. 56, f. 15 verso.

¹⁸ AOSPRM, F. 146, Inv. 1, dos. 64, f. 1.

¹⁹ AOSPRM, F. 44, Inv. 1, dos. 74, f. 41.

Treptat regimul reușește să atragă un număr tot mai mare de oameni de partea sa sau cel puțin îi ademenește ca să-l slujească. În anul 1947 în localitatea Petroșani din raionul Balatina erau înregistrate 446 de familii, dintre acestea, 65 erau ale activiștilor sătești, adică unui activist îi reveneau șapte familii. În localitatea Tomești din același raion erau înregistrate 181 de familii, dintre acestea 26 erau ale activiștilor sătești. O situație similară se atestă și în satul Camensc, în care erau 434 de familii, dintre care 78 erau ale activiștilor, adică un activist era responsabil de șase familii²⁰.

De frica deportărilor, într-o scrisoare adresată conducătorului URSS, Iosif Stalin, Vasile Doliscinski, învățător la școala primară din Puhoi, descrie meritele pe care le are față de noua sa patrie – URSS: „Eu sunt membru al UTCL din 1945. Fiind comsomolist, am participat la toate acțiunile organizate în sat, în perioada alegerilor tot timpul m-am implicat activ. În timpul secetei din anii 1946-1947 am depistat persoanele incluse suplimentar, pentru a primi hrană la punctele de primire a hranei din sate, am desfășurat inventarierea eliberării produselor alimentare la punctele de distribuire. Niciodată nu mi-am cruțat timpul, atunci când trebuia să implementăm în practică hotărârile partidului și a guvernului”²¹.

Împreună cu agitatorii activiștii pregăteau populația pentru alegerile din Sovietul Suprem al RSSM. Numai în raionul Balatina, la începutul lunii februarie, au fost trimiși 80 de comsomoliști, 150 membre a organizației de femei, 60 cadre didactice și 43 de funcționari. Au fost organizate 35 puncte de agitație în componența cărora erau: 570 de agitatori, 442 dintre care erau români moldoveni. În ceea ce privește nivelul de instruire, apoi 26 – aveau studii medii, 92 – aveau absolvite 7 clase, iar 452 – aveau studii primare. Fiecare agitator era responsabil de 10-15 gospodării. Întâlnirile cu localnicii se organizau o dată în săptămână. Paralel cu lucrul individual, se mai organiza lucru de agitație la punctele de agitație deschise în fiecare localitate sătească. În raionul Balatina activau 29 puncte de agitație – toate erau înzestrate cu lozinci și placarde, dar și cu literatură ideologică²².

Referindu-se la alegerile în Sovietul Suprem, care au avut loc în februarie 1947, Mihai Sanghin, care, în perioada 1945-1948 a exercitat funcția de împuternicit agricol de sector, agitator în localitatea Slobozia Mare, raionul Vulcănești²³, relatează că la alegerile din februarie 1947 era membru al comisiei electorale de sector, sediul căreia era în casa lui Ghiță Golea. Listele alegătorilor au fost întocmite din timp, iar, cu două săptămâni înainte de votare, numărul de alegători la sectorul încredințat a fost transmis la raion. La votare l-a avut ca împuternicit pe un oarecare Trubișin.

²⁰ AOSPRM, F. 66, Inv. 1, dos. 65, f. 8,12, 14.

²¹ *Scrisori către Stalin sau spovedaniile celor ocupați (1947-1953)*, Editor Mariana S. Țăranu, Chișinău: Pontos, 2014, pag. 291-292.

²² AOSPRM, F. 66, Inv. 1, dos. 49, f. 3, 6-6 verso.

²³ Mărturiile le-a colectat Ion Gnatiuc.

Timpul de votare expira. Când s-au mai controlat listele, s-a văzut că 60 de alegători nu s-au prezentat la votare. Pe urmele celor neprezenți au fost trimiși membri ai comisiei, agitatori. Datele aduse erau zguduitoare: 60 de alegători nu s-au prezentat – erau morți de foame. Și numai timp de două săptămâni. Cazul era cu adevărat grav. Putea fi calificat ca un act de sabotaj. Împuternicitul se trăgea de păr. „Ce să mă fac, se văicăra dânsul? Voi avea de a face cu NKVD-ul. Cineva din Comisie a propus: să votăm pentru cei decedați, iar după votare să se dea date suplimentare, despre mortalitate. Așa și au făcut²⁴.

Conștientizând faptul că, treptat, puterea lor devine nelimitată în cadrul localității și parțial a raionului, comsomoliștii comiteau multiple abuzuri, aveau un comportament neadecvat, îndeosebi în perioada de apogeu a foametei organizate. Referindu-se la comportamentul comsomoliștilor din localitatea Ciuciuleni, raionul Hâncești, Mariana Pagu accentua faptul că organizația de comsomol a colhozului „Biruința” era constituită din trei persoane, secretarul organizației fiind Catană. Tot din trei membri era formată organizația de comsomol a colhozului „Traiul nou”, al cărei secretar era Ion Ciobanu. Fiind analfabeți, acești comsomoliști nu primeau însărcinări de la partid, nici la muncile în colhoz nu participau, deși erau colhoznici. Secretarul organizației comsomoliste a colhozului „S. Lazo”, Papanaga, nu avea nicio zi muncă lucrată în colhoz. Și alți comsomoliști din Ciuciuleni aveau același comportament. P. Pozneacov a rămas nepedepsit, chiar dacă a furat un covor din clubul satului. Deși s-a tot vorbit pe la adunări despre acest lucru, nu s-au luat niciun fel de măsuri. Mai grav e cazul comsomolistului M.C., care, în 1948, a estorcat mită de la consăteni, zicându-le: „Dați-mi bani, pâine, găini și eu vă rezolv problema, le duc pe toate acestea Maiorului, Căpitanului și ei vă vor scoate de pe listele chiaburilor posibili de deportare”. Acest lucru a fost confirmat de mai mulți săteni²⁵.

În perioada rechiziționării produselor agricole, intrând în gospodăriile consătenilor, aceștia rechiziționau până la ultimele cereale, deseori măturau podurile, la propriu, indiferent de situația în care era lăsată familia. Olga Statova (n. 1927), în localitatea Cotovscoe²⁶, își amintea: „Nicio dată nu voi uita cum 25 de comsomoliști au intrat în ograda noastră și ne-au luat toate produsele: și unt, și porumb, și grâu... Noi plângeam în hohote, dar tare ne mai temeam de legile staliniste”²⁷. Ivan Anghelov (n. 1935), din satul Avdarma, descrie în memoriile sale elanul cu care activiștii au măturat podurile consătenilor, menționând că, în primul rând, s-au dus la familiile avute. Familiile avute s-au prăpădit, în primul

²⁴ Viața satului, 1990, 15 august.

²⁵ Mariana, Pagu, *Ciuciuleni. O istorie a locului și a oamenilor lui*. Chișinău: Prut, 2013, pag. 461.

²⁶ Astăzi Hâncești

²⁷ Constantin, Kurdoglo, *Golod v Gagauzii (1946-1947 gg.)*, Comrat-Chișinău, 2010, pag. 187.

rând, deoarece lor li s-au luat până la ultimul grăunte. Mai mult, nu aveai dreptul de a te înscrie la punctele de alimentare²⁸.

Cei împuterniciți de la sovietul sătesc puteau să ia cele mai prețioase lucruri din casă: covoare, țoluri, pânză, prosoape etc., orice găseau bun de vânzare, în caz că nu dădeau acea cotă agricolă. Din lucrurile pe care le luau își permiteau să-și păstreze ceea ce le era pe plac, restul puteau să le vândă.

Pentru a-și demonstra loialitatea în fața șefilor de la raion, dar și a celor de la Chișinău, activiștii sătești impuneau oamenii din sat să pregătească mese alese și vin pentru aceștia, evident din contul gospodarilor. Cei care se împotriveau erau pedepsiți, inclusiv, cu amenzi sau chiar includerea în liste și deportați. Spre exemplu, în anii 1947-1948, atunci când veneau la Ciuciuleni cu diferite misiuni: adunări de partid, comisii, control etc., șefii erau trimiși la familia Ioanei și a lui Nicolae Movileanu, pentru a fi ospătați. După o vreme, femeia s-a indignat și le-a reproșat activiștilor: Dar chiar nu mai sunt alte case în sat? Chiar trebuie să vină numai la mine? Această indignare a costat-o drumul Siberiei²⁹.

O situație similară denotă și din mărturiile lui Ion Avram din localitatea Mingir, raionul Hâncești, de unde aflăm cum, într-o zi în ograda lui moș Nichita Avram, au dat buzna pe neașteptate activiștii Anton Ciocan, Ustica Sonic, Colea Mutu, Grigore Dimineț, Grigore Bozianu, Ion Zghibârtă (ultimul fiindu-i chiar ginere lui moș Nichita), ca să mai facă o „revizie” la ce mai are moșul și să comande un prânz pentru șapte reprezentanți de la raion (Cărpineni), veniți în sat să inspecteze colectarea pâinii de la oameni. Până peste cap era sătul bătrânul gospodar de vizitele acestora și de comenzile lor. Auzind totul despre ce vorbea tatăl cu oaspeții nepoftiți, Ion, fiul lui moș Nichita, proaspăt venit din război, invalid, ieși în cele două cărje din căsoică și-i luă la rost pe oamenii puterii: „Ia stai tatăi, strigă el, ia stai, că iată acum le voi face eu un prânz, de care nici eu n-am servit pe toate drumurile războiului, aproape până la Berlin!” Și se îndreaptă, șchiopătând, amenințând cu cărjele și biruind durerile cum putea, spre nepoftiții activiști. Ajuns la numai un pas de șeful „delegației”, dădu să-l lovească cu cărja, dar fu îndată dezarmat și doborât la pământ. Activiștii nedumeriți, au părăsit în iuțea curtea lui moș Nichita, amenințând cu urmări grele și judecată aspră pe motiv de nesupunere în fața legii și a puterii de stat³⁰.

Nelegiuirile activiștilor au rămas și în memoria locuitorului satului Beșghioz, Macarie Formuzal, care își amintește cu tristețe cum activistul Bulanov din Sovietul Sătesc l-a împușcat pe consăteanul său, Nicolai Stamati: „Eu am văzut cu ochii mei cum s-a întâmplat aceasta, pe teritoriul fostei școli medii.

²⁸ Ibidem, pag. 106.

²⁹ Mariana, Pagu, *Op. cit.*, pag. 354.

³⁰ Iacob, Lupanciuc, *Comuna Mingir. File de istorie*. Chișinău, 2004, pag. 224-225.

Atunci acel localnic s-a ascuns de autorități în sarai sau într-un subsol, deoarece aceștia vroiau să-l înscrie la FZO și... pentru aceasta a fost omorât”³¹. Cu referire la președintele Sovietului Sătesc din localitate, Trofim Arabadji, Macarie Formuzal își continuă amintirile și menționează precum că era analfabet, nici nu putea socoti. De mai multe ori întocmea greșit actele de primire a ajutorului de la Ceadâr Lunga, și, respectiv, acesta era întors înapoi, ceea ce însemna că oamenii nu primeau la timp ajutorul atât de necesar. În schimb, activiștii sătești erau devotați noii puteri. Deseori erau arestați gospodarii înstăriți, cu lunile îi țineau în subsoluri și îi amenințau că se vor răzbuna pe familiile lor. Mergeau pe aceste subsoluri cu drapelul roșu în mână, bucurându-se de noua putere. Un muzicant cânta pentru o pâine. Au fost și cazuri când proprietarii caselor erau constrânși să țină drapelul sovietic, după care erau arestați și duși la pușcărie³². Deseori activiștii îi arestau pe oamenii deștepți și muncitori, îi trimiteau la pușcărie, iar ei își băteau joc de soțiile acestora, nu aveau frică de nimic³³.

O atenție sporită se acorda creării organizației de femei. De regulă, în fiecare instituție, se formau și organizații de femei. Periodic se convocau și se discutau problemele comunității. Însă sarcina de bază era încadrarea lor în procesul de rechiziționare a produselor agricole de la populație. Doamnele primeau carnete de membru. În ajunul recoltării roadei sau în preajma colectării surselor financiare de la populație, se organizau adunări ale organizației. Spre exemplu, în perioada 19-22 ianuarie 1946 în toate localitățile sătești au fost convocate adunări ale organizațiilor de femei. La aceste adunări s-au dat indicații concrete referitoare la mobilizarea femeilor, pentru a fi încadrate în campania electorală de organizare a alegerilor în Soveitul Suprem al RSSM³⁴.

Toate acestea denotă că conducerea sovietică a promovat în regiune cadre loiale, dar cu o pregătire mediocră. Pentru a le instrui, conform intereselor sale, sistematic erau organizate cursuri de pregătire și întruniri la care erau convinși ca în numele unui viitor asigurat la moment să se organizeze și să colecteze impozitele fixate. Mărturiile supraviețuitorilor denotă că din cauza frustrărilor și invidiei, dar pentru beneficii materiale imediate, precum și din frica de a nu fi pedepsite familiile acestora, președinții sovietelor sătești, funcționarii sătești, împreună cu activiștii, comsomoliștii și reprezentantele organizației de femei au îndeplinit cerințele înaintate de autoritățile raionale.

Pomenindu-se la un moment dat că au putere aparent nelimitată asupra consătenilor, aceștia dădeau dovadă de un comportament neadecvat, care se

³¹ Constantin, Kurdoglo, *Op. cit.*, pag. 360.

³² Ibidem, pag. 361.

³³ Ibidem, pag. 362.

³⁴ AOSPRM, F. 265, Inv. 1, dos. 56, f. 7.

manifesta în diferite forme. Majoritatea membrilor administrației satești așa și percepeau modul de viață sovietic.

Bibliografie

1. AOSPRM, F. 44, Inv. 1, dos. 74, f. 41.
2. AOSPRM, F. 66, Inv. 1, dos. 65, f. 8,12, 14.
3. Kurdoglo, Constantin, *Golod v Gagauzii (1946-1947 gg.)*, Comrat – Chișinău, 2010.
4. Lupanciuc, Iacob, *Comuna Mingir. File de istorie*. Chișinău, 2004.
5. Pagu, Mariana, *Ciuciuleni. O istorie a locului și a oamenilor lui*. Chișinău: Prut, 2013,
6. *Scrisori către Stalin sau spovedaniile celor ocupați (1947-1953)*, Editor Mariana S. Țăranu, Chișinău: Pontos, 2014.